

KİTABXANA-İNFÖRMASİYA MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ BİBLİOQRAFİK XİDMƏTİN MODERN FÖRMALARI

Solmaz Sadıqova

*BDU, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının dosenti,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru*

Hazırda kitabxanaların inkişaf perspektivləri müasir sivilizasiyanın inkişaf mərhələsi, məlumat və biliklərin cəmiyyətdəki rolunun artması ilə xarakterizə olunan "informasiya cəmiyyəti"nin formalaşması ilə əlaqələndirilir. Bu, onlara dünyanın informasiya qaynaqlarına daxil olmağa və informasiya məhsulları və xidmətlərindəki sosial və fərdi ehtiyaclarını ödəməyə kömək etdi.

Ümumiyyətlə, modernləşmə nəzəriyyəçilər tərəfindən ümumdünya tərəqqi yolu kimi müəyyən edilir. Eyni zamanda, modernləşmənin cəmiyyətin inkişafının sosial-mədəni aspektində bu prosesdə yerli xüsusiyyətlərin və müxtəlif sosial institutların əhəmiyyətini və xüsusiyyətlərini davamlılığının qorunması üçün vacib şərt kimi nəzərə almaq lazımdır.

Müasir bibliografiya elmi və yaradıcılıq fəaliyyətinin infrastrukturuna daxil edilmişdir. Dövlətlərarası standart (GOST 7.0-99) bibliografiyanı bibliografik məlumatların hazırlanmasını, yayılmasını və istifadəsini təmin edən bir informasiya infrastrukturunu və istifadəçilərin ehtiyaclarını ödəmək və şəxsiyyətlərini inkişaf etdirmək üçün bir fəaliyyət sahəsi olan bir bibliografik fəaliyyət olaraq təyin edir.

Elmi və texniki tərəqqinin inkişafı ilə əlaqədar olaraq kitabxana fondlarına ənənəvi kitabxanalarda işləmə bilməyən elektron nəşrlər, audiovizual materiallar və s. daxildir. Bütün bunlar ənənəvi kitabxana sistemlərinin yeni informasiya kitabxana sistemləri ilə əvəz olunmasını zəruri edir. kitabxana proseslərinin kompüterləşdirildiyi bir zamanda şəbəkə kompüter texnologiyasına əsaslanır. Çünki bu sistemlər istifadəçi sorğularını tez bir zamanda yerinə yetirə bilən informasiya axtarış sistemləri ilə təmin edilmişdir.

Bibliografik fəaliyyətin məzmunu bibliografik məlumatların hazırlanması və istehlakçılara istəklərinə uyğun çatdırılması üçün müxtəlif proses və əməliyyatlardan ibarətdir. Bibliografik məlumatın mahiyyəti dəyişməz qalır, lakin əsas funksiyaların təqdimatı və həyata keçirilməsi vasitələri yaxşılaşdırılır. Yeni texnologiyalar ilk növbədə bibliografik mənbələrin və bibliografik proseslərin tərkibinə təsir göstərir. Bibliografik tərəfindən innovativ texnologiyalar əsasında yeni mənbələrin axtarışı, mənimsənilməsi və

sistemləşdirilməsi yeni istinad, bibliografik və məlumat xidmətləri yaratmağa imkan verir.

Elektron kataloqlar kitabxanaları və geniş miqyaslı tapşırıqları dəstəkləyən güclü informasiya sistemlərinə çevrilir. İstifadəçi, bir qayda olaraq, kataloqun köməyi ilə hansı tapşırıqları həll etdiyinə görə kitabxananın elektron kataloqunun imkanlarının yalnız bir hissəsini görür. "EK, istifadəçilərə ənənəvi qovluqlar tərəfindən təqdim olunan bütün xidmətləri təqdim etmək məcburiyyətindədir. EK, işin asanlıqını, məlumat almağın yüksək səmərəliliyini təmin edən və ən əsası, "həcmli" istifadəçidən uzaq məsafələrə köçürməyinizə imkan verən texniki axtarış vasitəsidir.

Yarandığı gündən bəri kitabxananın EK-si inkişaf edir, dəyişir, yeni xüsusiyyətlər əldə edir ki, bu da nəşrin bibliografik qeydlərinin yaxşılaşdırılması, kataloq əsaslı xidmətlərin inkişafı, istifadəçilərin EK-a, nəşrlərə girişinin genişləndirilməsi daxil olmaqla bir neçə istiqamətdə baş verir. Kataloqlaşdırma üçün aparat və proqram təminatlarının inkişafı və təkmilləşdirilməsindən bəhs edir. İstifadəçi üçün elektron kataloqu sənədli fondlara və kitabxananın elektron mənbələrinə giriş vasitəsidir. İstifadəçi müxtəlif növ sənədlər üçün çoxölçülü kompleks axtarış aparmaq, mənbənin yeri və mövcudluğu barədə real vaxtda məlumat əldə etmək imkanına malikdir. EK çap olunmuş, audiovizual, elektron sənədlərin kitabxana fondunun tərkibi və məzmunu barədə məlumat verir və təqdim edir.

Kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılması, EK-nin yaradılması və bibliografik məlumat mübadiləsi üçün kommunikativ formatların istifadəsi kitabxanaların informasiya məkanının genişlənməsinə səbəb oldu. Perspektivli sahələrdən biri də kitabxana fəaliyyətinin müxtəlif sahələrində sıx əməkdaşlıqdır: təcrübə mübadiləsi, elektron mənbələrin yaradılması və təmin edilməsi, informasiya qarşılıqlı əlaqəsi sahəsində əməkdaşlıq.

Qurulan kitabxana sistemləri arasında aparıcı rol sənədlərin və dövri nəşrlərin analitik siyahılarının kataloqu ilə oynanır. İnformasiya və kitabxana fəaliyyətində yeni elektron məhsulların istifadəsi istifadəçi xidmətinin keyfiyyətini əhəmiyyətli dərəcədə sürətləndirir və artırır, ümumiyyətlə, mövcud xidmətlər formalarını dəyişdirir. İstinad və bibliografik xidmətlər həmişə kitabxana fəaliyyətinin ən vacib sahələrindən biri olaraq qalır. Kitabxanalar üçün öz veb saytlarının yaranması ilə bibliografik iş formaları uzaq istifadəçi xidmətlərində görünməyə başladı.

İndiki mərhələdə bibliografiyanın prioritet vəzifəsi məlumatları axtarmaq, mənimsəmək və sistemləşdirməkdir. Ənənəvi bibliografik fəaliyyətin nəticədə elektron mühitə keçdiyi aydın olur ki, bu da əsas keyfiyyəti - səmərəliliyi əhəmiyyətli dərəcədə artıracaqdır.